

Stabiliteit van Plaatsingen na Adoptie vanuit Pleegzorg

J. Selwyn, D. Wijedasa & S. Meakings (2014). 'Beyond the Adoption Order: challenges, interventions and adoption disruption'

*University of Bristol School for Policy Studies; Hadley Centre for Adoption and Foster Care Studies
Gepubliceerd door het Department of Education, UK*

<https://www.gov.uk/government/publications/beyond-the-adoption-order-challenges-intervention-disruption>

Achtergrond adopties uit pleegzorg

In het Verenigd Koninkrijk is het systeem rond adoptie en pleegzorg anders ingericht dan dat in Nederland: het systeem bestaat uit een kindgerichte ('child led') service gericht op permanentie voor het kind dat niet meer bij de ouders kan wonen, met het doel om overplaatsingen zo veel mogelijk te voorkomen. Naast plaatsing in pleegzorg kent men daarom van oudsher 'adoption from care'. Daarbij worden kinderen, waarvan het duidelijk is dat hun ouders nooit meer veilig en adequaat voor ze kunnen zorgen, via tussenkomst door de rechter geadopteerd. Dit alles is geregeld in de 'Adoption and Children Act' van 2002. Als adoptie wordt overwogen, wordt dit getoetst bij de rechter en uitgevoerd door gemeentelijk of regionale organisaties. Naast deze 'Adoption Order' (AO) kent men de 'Residence Order' (RO), waarbij de rechter bepaalt bij wie het kind woont en de 'Special Guardianship Order' (SGO), waarbij de plaatsing meer verankerd is, omdat de geboorte ouders niet meer kunnen aanvragen om de plaatsing te beëindigen¹.

Disrupties ten opzichte van plaatsingen

In dit rapport gaat het om disruptie (het ongepland beëindigen van de plaatsing voordat het kind 18 jaar is) na de adoptie uitspraak van de rechtbank. Van de 37.335 adopties tussen 2000 en 2012 bleken 565 (3,2%) voortijdig te zijn beëindigd. Minder dan de onderzoekers hadden verwacht en in overeenstemming met een eerder onderzoek van Randall in 2013 met 3,7% disrupties. Een vergelijkbare studie in Wales gaf een disruptie percentage van 2,6% over 11 jaar. Er bleek wel een behoorlijke variatie te bestaan tussen verschillende plaatsende lokale autoriteiten – percentages lagen tussen de 2-9%.

De belangrijkste factoren voor disruptie bleken de leeftijd van het kind, de leeftijd bij plaatsing en een langere wachttijd tussen plaatsing en uitspraak van de rechter. Tieners hadden een hoger risico op disruptie - wel 10 keer zo groot als kinderen onder de 4 jaar.

¹ Naast de 'adoption order' kent men de 'residence order', waarbij de rechter bepaalt bij wie het kind woont. De nieuwe verzorgers krijgen ouderlijke verantwoordelijkheid, naast die van de geboorte ouders. Dit geldt voor een bepaalde periode, tot een leeftijd van maximaal 16 jaar. Bij een 'Special Guardianship order' is de plaatsing meer verankerd, omdat de geboorte ouders niet meer kunnen aanvragen om de plaatsing te beëindigen, tenzij de aanvraag wordt gehonoreerd door de rechtbank. De special Guardianship order is een minder vaste plaatsing dan de adoption order, omdat hij niet de juridische verbanden tussen kind en geboorte ouders beëindigt, wat een adoption order wel doet. In alle gevallen worden contactarrangementen met de geboorte ouders vastgelegd.

Geslacht, etniciteit en plaatsing bij de voormalige pleegouders bleken geen verschil te maken.

Vergeleken met de SGO's en RO's waren de geadopteerde kinderen vaker blank, jonger, waren er minder pogingen tot terugplaatsing bij de geboortelouders gedaan, maar hadden ze wel meer verplaatsingen ondergaan.

Bij een vergelijking tussen de AOs, SGO's en RO's over 5 jaar (gemeten na 2005) bleken alle disruptiepercentages relatief laag, maar bleken de disrupties na adoptie opvallend laag. Bij adoptieplaatsingen vonden de meeste disrupties plaats na 5 jaar of langer, bij SGO en RO binnen 2 jaar.

Residence order	14,7 %
Special Guardianship order	3,6%
Adoption order	0,7%

Het blijkt dat ondersteuning in de eerste jaren na adoptie belangrijk is, maar dat het met name van belang is om de tieners en hun adoptieouders te ondersteunen tijdens de tienerjaren.

Ook blijkt uitstel in besluitvorming tot adoptie een schadelijk effect op kinderen heeft – de disruptie in de residence orders ligt relatief hoog. Waarom dit zo is, is nog niet bekend – hier wordt momenteel onderzoek naar gedaan.

Uit de vragenlijsten

Naast onderzoek naar de totaal aantallen is ook een survey gedaan, waarbij vragenlijsten uitgestuurd werden. De respons was 34%. Dit is bescheiden, maar 2 surveys met verschillende manieren van benaderen bleken extreem vergelijkbare resultaten op te leveren.

Driehonderdnegentig adoptieouders van zeshonderdnegenentachtig adoptiekinderen stuurden vragenlijsten terug. Een derde van de gezinnen had geen problemen. Bij een derde ging het over het algemeen goed, maar was het ook ingewikkeld, met name als gevolg van special needs problematiek en problemen bij het krijgen van juiste ondersteuning.

Een kwart van de families ondervond grote uitdagingen omdat hun kinderen meervoudige en overlappende problematiek hadden. Zij moesten vaak vechten om juiste hulp te krijgen, wat leidde tot lichamelijke en geestelijke uitputting, en een negatief effect op huwelijks- en gezinsrelaties. Bij een deel van de respondenten was het gezin bij het invullen van de vragenlijst in rustiger vaarwater, een deel verwachtte disruptie.

In deze survey gaf 9% van de ouders aan dat hun kind vroegtijdig het huis verlaten had. Hierbij ging het met name om tieners (gem 14, 15 jaar) en een combinatie van uitdagend gedrag, inadequate hulp en het gevoel de schuld te krijgen van professionals voor de problemen van het kind. Ondanks de disruptie waren de meeste adoptieouders nog actief in een ouderlijke rol. Mogelijk lag het

percentage disrupties in de survey hoger, omdat adoptieouders die te maken hadden met disruptie relatief meer geneigd zullen zijn de vragenlijst terug te sturen.

Interviews bij moeilijke plaatsingen

Vanuit de vragenlijsten werd een aantal groepen uitgenodigd voor interviews en het invullen van vragenlijsten over het kind en hun eigen welzijn:

- 35 ouders van adoptiekinderen die het huis verlaten hadden;
- 35 ouders van adoptiekinderen die grote problemen beschreven, maar waar het kind thuis woonde;
- Ter vergelijking 35 ouders van adoptiekinderen waar alles goed ging.

	Leeftijd bij adoptie uitspraak	Aantal jaar gewoond bij ad ouders	Klinische scores geestelijke gezondheidsproblematiek	Tevredenheid adoptie ouders
Huis verlaten/ disruptie	6	8	97%	50% tevreden
Thuis met problemen	4	11	83%	50% tevreden
Gaat goed	3	11	23%	Zeer tevreden

De meerderheid van kinderen in de ‘huis verlaten’(disruptie) en de ‘thuis met problemen’ (thuis) groep had gediagnosticeerde ontwikkelings- of geestelijke gezondheids issues, een kwart van hen had gediagnosticeerde autistisch spectrum stoornissen en veel hadden meerdere diagnoses.

De disruptie groep bleek vaker onstabiele, gehechtheidsgerelateerde problemen in sociale relaties te hebben, zoals het zoeken naar affectie, benadering van vreemden alsof het familie is, te vriendelijk zijn tegen vreemden, impulsiviteit, te volwassen praten of gedragen, liever bij volwassenen of oudere kinderen zijn en te hard proberen in de smaak te vallen bij andere jongeren.

Veel adoptieouders waren tevreden, ook bij de groepen waarbij sprake was van problemen en/of disruptie. Bij de adoptieouders van de disruptie groep had bijna een kwart symptomen van matige tot ernstige depressie, de adoptieouders van de thuis groep had hogere angstniveau's (32%) maar lagere depressieniveau's (17%) . De angstniveau's van de groep waar het goed ging waren lager dan de algemene bevolking, depressie lag iets hoger. 35% van de adoptieouders van de disruptie groep had symptomen van post traumatische stress stoornis.

De interviews met de ouders van de disruptie en de thuisgroep gaven inzicht in de achtergrond waarom zoveel adopties goed gaan. Adoptieouders waren indrukwekkend vasthoudend en bleven

hun kinderen vasthouden in extreem beproevende omstandigheden. Zelfs als de kinderen het huis verlieten, was dat gewoonlijk niet het eind van de relatie.

Het merendeel van de jongeren bleek in hun geboortefamilies misbruikt en verwaarloosd te zijn geweest. In de disruptie groep waren meer jongeren verwaarloosd geweest (94%), seksueel misbruikt (34%) en blootgesteld aan huiselijk geweld (91%) in hun geboorte familie dan in de thuis groep.

Bij de meeste gezinnen begonnen de uitdagende gedragingen al snel na de adoptie, en escaleerden bij de puberteit. Er was vaak sprake van moeizame relaties en de kinderen hadden vaak veel moeite om tot een veilige en positieve hechting te komen tot hun adoptie moeder. Agressie en geweld waren de meest frequent gemelde uitdagende gedragingen.

Een opvallende bevinding was dat kind-ouder geweld in 80% van de gevallen de directe oorzaak van de disruptie was. Adoptieouders waren geslagen, bedreigd, aangevallen en geïntimideerd. Dit was het geval bij alle disrupties bij jongens en 44% van de meisjes. Er is nog niet veel bekend over kind-ouder geweld. In de algemene bevolking zou het in 3-29% van de gezinnen voorkomen.

Andere zorgen om de kinderen betroffen zelfverwonding (53%), verslavingsproblematiek (33%), weglopen (43%). De meesten hadden contact met de politie gehad. 46% vertoonde stemmingsklachten en 33% ongewenst seksueel gedrag.

Hoewel bleek dat goede begeleiding van de adoptieouders veel uitmaakte, bleek hier vaak gebrek aan te zijn. Omdat de problemen pas laat optraden, was er vaak geen contact meer met de plaatsende instantie. Als er contact was, was de hulp in het algemeen ontoereikend. Sociaal werkers konden het best hulp verlenen als ze consistent waren en de hulpvraag begrepen.

Gewelddadig gedrag van het kind werd vaak ingeschat als het onvermogen om emoties en drift te beheersen, terwijl het gedrag vaak lag in het kader van een poging tot controle houden. Bij interventies als life story work of respite care was het effect afhankelijk van maatwerk en kwaliteit. Gemis aan geschikte interventies werd ook gevoeld bij de geestelijke gezondheidszorg, zeker waar het gehechtheidsproblematiek betrof. Organisaties die specialisten inzetten werden hoog gewaardeerd. Ook op school hadden de kinderen in de meeste gevallen extra begeleiding nodig gehad.

Als het gedrag in de puberteit moeilijker werd, voelden de adoptieouders zich in grotere mate meer geïsoleerd raken. Hulp vragen leidde in meer dan een kwart van de gevallen tot onderzoek van de kinderbescherming, en soms beschuldigden de kinderen de adoptieouders.

Na de disruptie meldde 37% van de adoptieouders dat de relatie met hun kind moeilijk bleef of slechter was geworden. Bemoedigend was dat meer ouders (46%) aangaven dat de relatie met het kind bij verloop van de tijd verbeterd was.

Een adoptiemanager opperde dat sommige adolescenten misschien behoefte hadden aan een draaieurconstructie, waarbij ze tijd buiten hun gezin konden doorbrengen zonder dat het als falen werd aangemerkt. De ervaring van de families was echter dat de instanties uitgingen van een 'alles of niets' constructie, waarbij de schuld bij de adoptieouders werd gelegd wanneer relaties niet goed werkten en adoptieouders adempauze nodig hadden en de jongere wilde vertrekken. Adoptieouders voelden zich beschuldigd, gedemoraliseerd en verraden door de instanties.

Nazorg!

De studie legt de nadruk op de ongeziene nazorgbehoefte van de adoptieouders en geadopteerden wanneer de kinderen in hun adolescentie komen. Deze nazorg is onderontwikkeld. Hoewel disruptie percentages laag liggen (en mogelijk nog lager kunnen worden wanneer betere ondersteuning wordt ontwikkeld) hadden alle adoptieouders en geadopteerden een weg van persoonlijke tragedie en pijn afgelegd.

Bovengenoemde behoefte aan nazorg is ook te verwachten bij een grote groep adoptieouders waar de kinderen wel in het gezin blijven, aangezien hier ook een grote groep kinderen gedragsproblematiek in het klinische beeld vertoont. Hun geschiedenis van misbruik, verwaarlozing en blootstelling aan huiselijk geweld heeft hen met een erfenis achtergelaten die hun relaties aan kan tasten wanneer ze opgroeien.

Adoptie levert stabiele families voor mishandelde en verwaarloosde kinderen die niet thuis kunnen wonen. De adoptieouders verbinden zich en leveren mogelijkheden voor de geadopteerden die dezelfde familie ervaringen nodig hebben als ieder ander kind, maar hiernaast veel meer nodig hebben. In het licht van onze kennis over de uitdagingen voor en de impact op adoptieouders, en de pijn en nood van jonge mensen die ermee worstelen om in een familie te leven, zou de schijnwerper nu moeten liggen op nazorg, ook later in het leven van de geadopteerde.